

Rynek mleka w Polsce

Krajowy Ośrodek
Wsparcia Rolnictwa

RYNEK MLEKA W POLSCE

Produkcja mleka należy do najważniejszych gałęzi gospodarki rolnej w Polsce. Ma duże znaczenie ekonomiczne, ponieważ jest źródłem utrzymania dla wielu gospodarstw rolnych oraz pełni rolę zaplecza surowcowego dla krajowego przemysłu mleczarskiego. Produkty przetwórstwa mleka stanowią także niezbędny surowiec w wielu dziedzinach przemysłu spożywczego oraz w przemyśle farmaceutycznym. Na przestrzeni lat polski przemysł mleczarski podążał za zmieniającymi się uwarunkowaniami rynkowymi, których efektem była koncentracja produkcji i przetwórstwa mleka. Nowoczesne zaplecze technologiczne, wysoka jakość surowca oraz produktów mlecznych sprawiają, że krajowy przemysł mleczarski jest konkurencyjny na rynku międzynarodowym, a dostępna oferta asortymentowa jest dostosowywana do zmieniających się uwarunkowań rynkowych i preferencji konsumentów.

Mleko i przetwory mleczne są podstawowymi produktami żywnościowymi i strategicznymi artykułami handlowymi. W 2020 r. wartość towarowej produkcji mleka w Polsce wyniosła 17 mld zł wobec 7,9 mld zł w roku akcesji Polski do Unii Europejskiej. Udział towarowej produkcji mleka w wartości towarowej produkcji rolniczej utrzymuje się na poziomie 16–19%.

Tabela 1. Globalna i towarowa produkcja mleka w Polsce

Produkcja globalna (w mln zł)							
Wyszczególnienie	2004	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość globalnej produkcji rolniczej	69 748	98 638	103 357	115 612	112 638	119 653	121 687
Wartość globalnej produkcji mleka	10 213	14 652	14 279	18 514	18 556	19 082	19 838
Udział produkcji mleka w globalnej produkcji rolniczej	14,6%	14,9%	13,8%	16,0%	16,5%	15,9%	16,3%
Produkcja towarowa (w mln zł)							
Wartość towarowej produkcji rolniczej	46 227	74 203	76 546	85 072	85 870	89 282	92 397
Wartość towarowej produkcji mleka	7 864	12 212	12 103	15 881	15 797	16 169	16 975
Udział produkcji mleka w towarowej produkcji rolniczej	17,0%	16,5%	15,8%	18,7%	18,4%	18,1%	18,4%

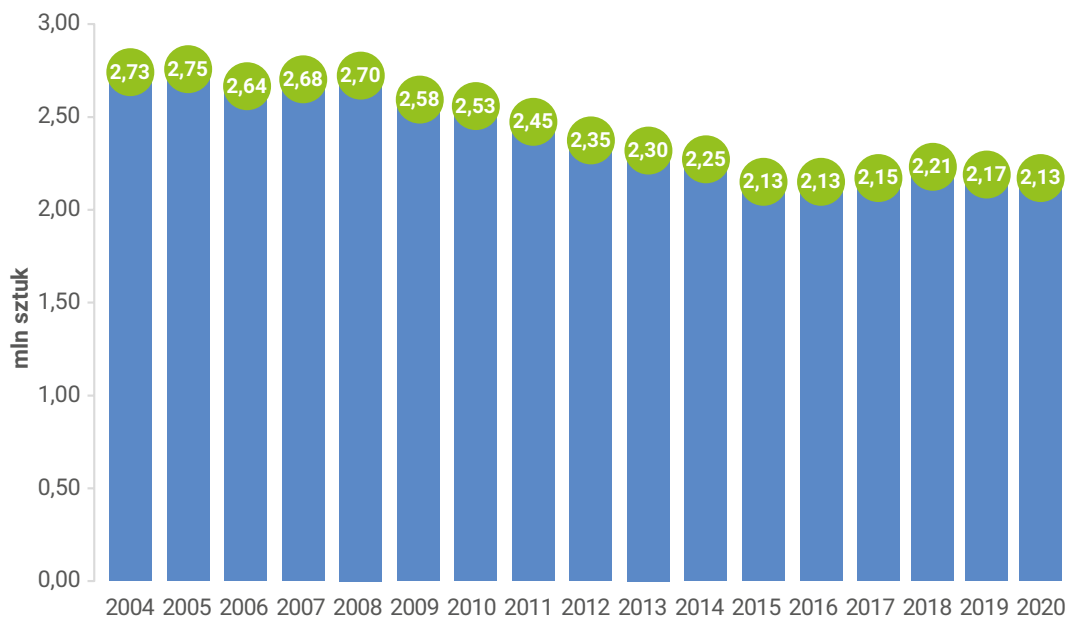
Wyroby mleczarskie stanowią ważną grupę asortymentową w produkcji sprzedanej przemysłu spożywczego i tytoniowego – w 2020 r. ich udział wyniósł 12%. Wartość sprzedaży przemysłu mleczarskiego w 2020 r. osiągnęła poziom około 32 mld zł, tj. ponad dwukrotnie wyższy niż w roku wejścia Polski do UE.

Polska, z uwagi na korzystne warunki przyrodnicze i długą tradycję chowu bydła, jest szczególnie predysponowana do rozwijania produkcji mleka. W latach 70. XX w. pogłowie bydła w Polsce osiągało 13 mln sztuk, w tym około 6 mln sztuk stanowiły krowy. Po urynkowaniu gospodarki w latach 90. krajowe stado bydła ulegało stałej redukcji, do 5,2 mln sztuk w roku 2004. Po akcesji Polski do Unii Europejskiej

miał miejsce proces modernizacji zaplecza produkcyjnego, przy jednoczesnej koncentracji produkcji. Działania te doprowadziły do redukcji liczebności stada bydła mlecznego w Polsce. W grudniu 2020 r. liczba krów ogółem w Polsce wynosiła 2,4 mln sztuk i była o 14% mniejsza niż w roku 2004.

Konkurencyjność ze strony wysokowydajnego rolnictwa zachodnioeuropejskiego, konieczność zachowania wysokich standardów sanitarno-weterynaryjnych, realizacja krajowego programu rekompensat¹ wypłacanych mniejszym producentom za rezygnację z produkcji mleka² oraz zawirowania koniunkturalne na rynku globalnym, doprowadziły do koncentracji produkcji mleka w Polsce.

Wykres 1. Pogłowie krów mlecznych w Polsce (stan w grudniu)

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych GUS.

¹ W latach 2007–2009 realizowano krajowy program rekompensat wypłacanych producentom mającym przyznane kwoty mleczne w wysokości do 20 ton.

² W Polsce unijny mechanizm kwotowania produkcji mleka był realizowany w latach kwotowych 2004/2005–2014/2015.

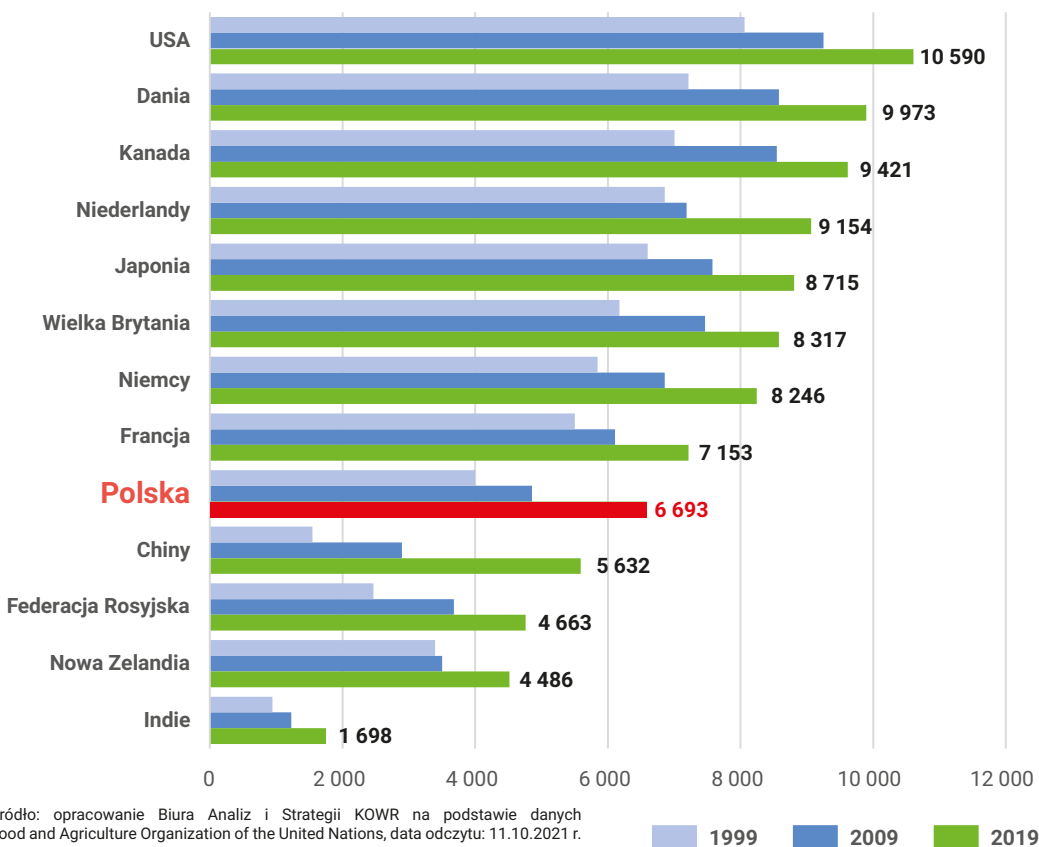
Postępujący proces koncentracji chowu oraz systematyczna poprawa technologii produkcji i genetyki bydła mlecznego skutkują wzrostem mleczności. Według danych GUS w Polsce w 2020 r. od jednej sztuki uzyskiwano przeciętnie ponad 6 tys. kg mleka wobec ponad 3 tys. kg na początku lat 90. XX w. Jednocześnie wzrosła towarowość produkcji, która w roku 2020 osiągnęła poziom 87% (wobec 72% w 1999 r. i 76% w 2004 r.).

Skala produkcji mleka – rosnąca od wejścia do UE – powoduje, że Polska pozostaje waż-

nym światowym oraz unijnym producentem. W 2019 r. w rankingu największych producentów mleka w UE Polska zajmowała piątą pozycję, po Niemczech, Francji, Wielkiej Brytanii i Niderlandach, a na świecie – 14. lokatę, z 2% udziałem w produkcji globalnej³. W 2020 r. krajowa produkcja mleka krowiego osiągnęła poziom 14,8 mln ton wobec 11,8 mln ton w 2004 r. (wzrost o 25%).

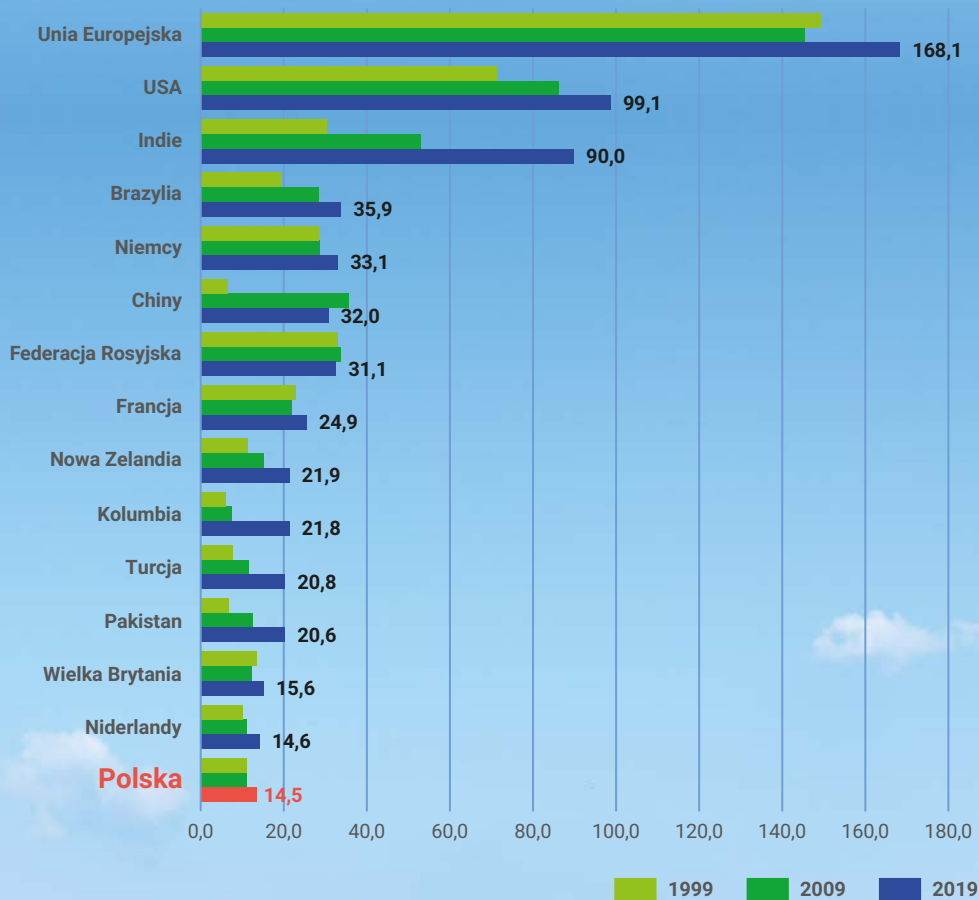
W Polsce krowy mleczne są utrzymywane głównie w gospodarstwach indywidualnych (około 95% krajowego pogłowia tych zwierząt).

Wykres 2. Wydajność krów mlecznych w wybranych krajach (w kg/szt.)

³ Dane za 2019 r. według Food and Agriculture Organization of the United Nations, data odczytu: 11.10.2021 r.

Wykres 3. Produkcja mleka krowiego w wybranych regionach świata (w mln ton)

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych Food and Agriculture Organization of the United Nations, data odczytu: 11.10.2021 r.

Pomimo procesów konsolidacji w 2020 r. gospodarstwa utrzymujące mniej niż 20 krów stanowiły około 30% ogółu gospodarstw prowadzących produkcję mleka. Sytuacja ta umożliwia wykorzystanie pastwisk w chowie tych zwierząt. Pastwiska poza naturalną paszą zapewniają także – bez szkody dla środowiska – dobrostan utrzymania stada.

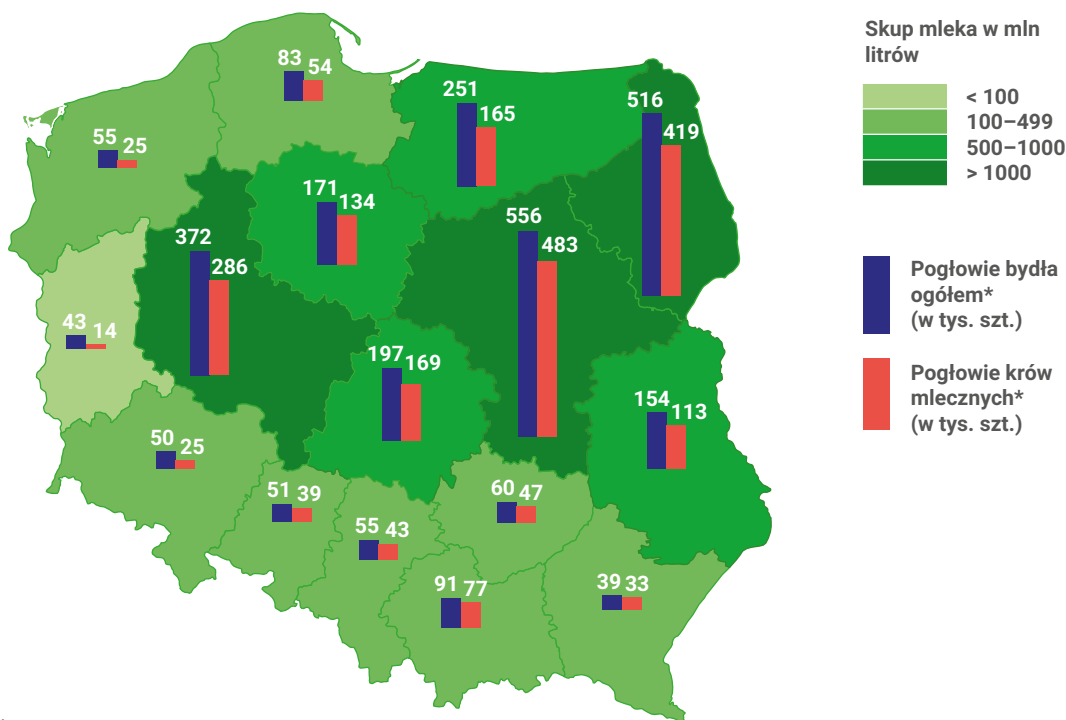
Względy ekonomiczne powodują, że produkcja mleka koncentruje się w Polsce centralnej i wschodniej, tj. na terenie województw: mazowieckiego (23% łącznego pogłowia krów mlecznych), podlaskiego (20%), wielkopolskiego (13%), a także warmińsko-mazurskiego i łódzkiego (po 8% udziału w krajowym pogłowiu), kujawsko-pomorskiego (6%) i lubelskiego (5%). Rejony te, ze względu na sprzyjające wa-

runki przyrodnicze, tradycję, kulturę rolną oraz możliwość produkcji konkurencyjnych cenowo pasz objętościowych, skupiają około 83% krajowego pogłowia krów mlecznych, a także realizują 86% dostaw mleka.

Polska znaczącym producentem i eksporterem produktów mlecznych

Po akcesji Polski do Unii Europejskiej w branży mleczarskiej podjęte zostały działania, których celem było sprostanie konkurencji na jednolitym rynku wspólnotowym. Równocześnie, wraz ze zmianą oczekiwań konsumentów oraz zniesieniem ograniczeń w dostępie polskich produktów do rynku unijnego,

Mapa 1. Skup mleka oraz pogłowia bydła i krów mlecznych w poszczególnych województwach Polski w 2020 r.

Tabela 2. Produkcja przemysłowa produktów mlecznych w Polsce

Wyszczególnienie	2004	2008	2010	2014	2017	2018	2019	2020
Mleko w proszku odtuszczone (w tys. ton)	135	120	93	179	154	168	161	175
Masło (w tys. ton)	177	182	174	180	212	222	237	255
Sery i twarogi (w tys. ton)	582	699	731	800	889	928	945	960
Lody (w mln litrów)	195	213	232	247	259	284	247	224
Jogurty i napoje fermentowane (w mln litrów)	469	558	705	692	677	710	724	735
Serwatka (w tys. ton)	835	1123	1120	1377	1795	1600	1720	1729

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych GUS.

krajowe zakłady przetwórcze dostosowywały profil produkcji do zapotrzebowania i systematycznie udoskonalają jakość oferowanych produktów. Dzięki inwestycjom w tym sektorze stworzono w Polsce nowoczesną infrastrukturę w postaci spełniających najwyższe standardy zakładów przetwórczych.

Pod względem nowoczesności, różnorodności oferty asortymentowej i standardów sanitarnych polski przemysł mleczarski nie ustępuje zachodnioeuropejskiemu, a liderzy tego sektora dysponują technologiami na najwyższym światowym poziomie. Poczynione inwestycje w rozwój zaplecza produkcyjnego zakładów zlokalizowanych na terenie kraju pozwoliły również na zwiększenie potencjału wytwórczego podstawowych trwałych produktów mlecznych.

Przetwórstwo mleka jest jedną z nielicznych branż przemysłu spożywczego w Polsce, w której dominuje spółdzielcza forma gospodarowania. Głównym uzasadnieniem działalności ekonomicznej spółdzielni mleczarskich funkcjonujących na terenie kraju jest osiągnięcie przez jej członków możliwie wysokich cen za mleko.

Według danych KOWR (stan na 15 października 2021 r.) w Rejestrze Pierwszych Podmiotów Skupujących mleko krowie znajdowały się 302 podmioty skupujące, w tym 182 spółdzielnie mleczarskie, które stanowiły 60% wszystkich podmiotów zajmujących się skupem mleka.

Przed wejściem do UE głównymi odbiorcami artykułów mleczarskich z Polski były kraje Europy Wschodniej. Konkurencyjna oferta i brak barier celnych w ramach wspólnego rynku spowodowały, że po akcesji do struktur europejskich głównymi partnerami handlowymi naszego kraju stały się państwa unijne.

Polska od akcesji do UE jest eksporterem netto produktów mlecznych, czemu sprzyja przede wszystkim dynamicznie zwiększająca się wymiana towarowa z krajami UE. W ogólnej wartości polskiego eksportu artykułów mleczarskich udział sprzedaży na rynek wewnątrzunijny w 2020 r. wyniósł 68%.

Rozwojowi eksportu towarzyszy zmiana struktury towarowej sprzedawanych za granicą produktów mlecznych. W wywozie dominują

artykuły o wyższym stopniu przetworzenia, a udział produktów o charakterze surowcowym i półfabrykatów maleje. Ma to przełożenie na rosnące przychody uzyskiwane przez krajowych eksporterów. W latach 2004–2020 wpływy z eksportu produktów mlecznych wzrosły blisko czterokrotnie – z 581 mln euro do 2317 mln euro. Największą dynamikę wzrostu odnotowano w eksporcie lodów (20-krotny wzrost przychodów), mleka płynnego i śmietany (14-krotny) oraz serwatki (9-krotny). W 2020 r. eksport wyrażony w ekwiwalencie

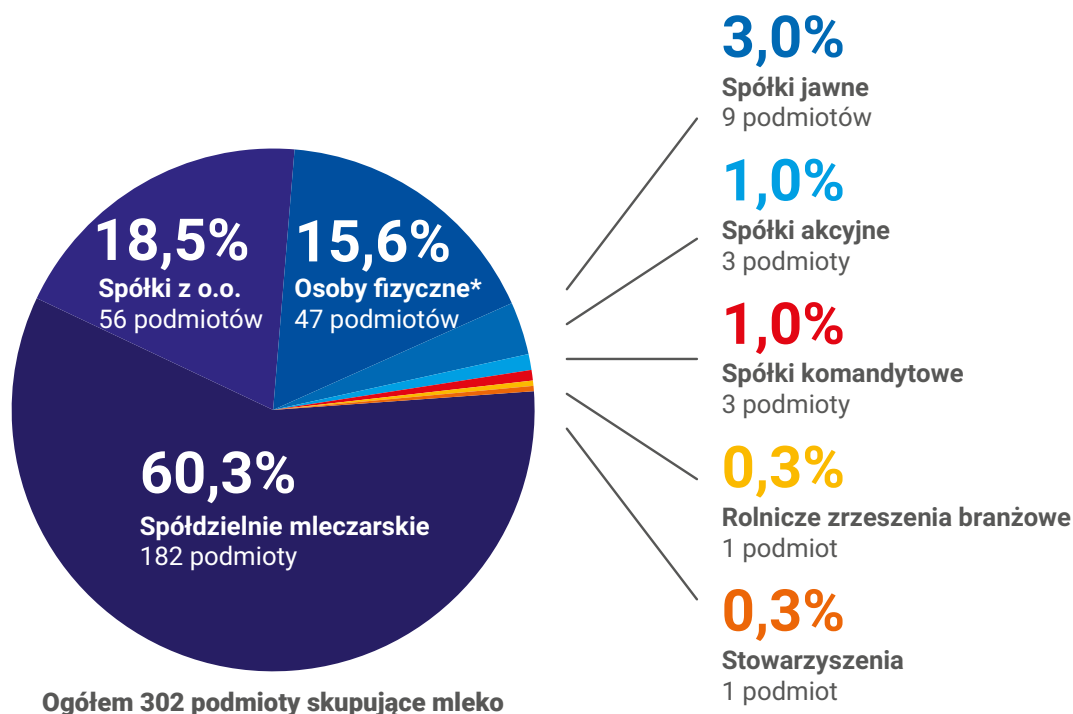
mleka surowego wyniósł 4,7 mln ton, ponad dwuipółkrotnie więcej niż w 2004 r. – roku akcesji Polski do UE.

Sery i twarogi

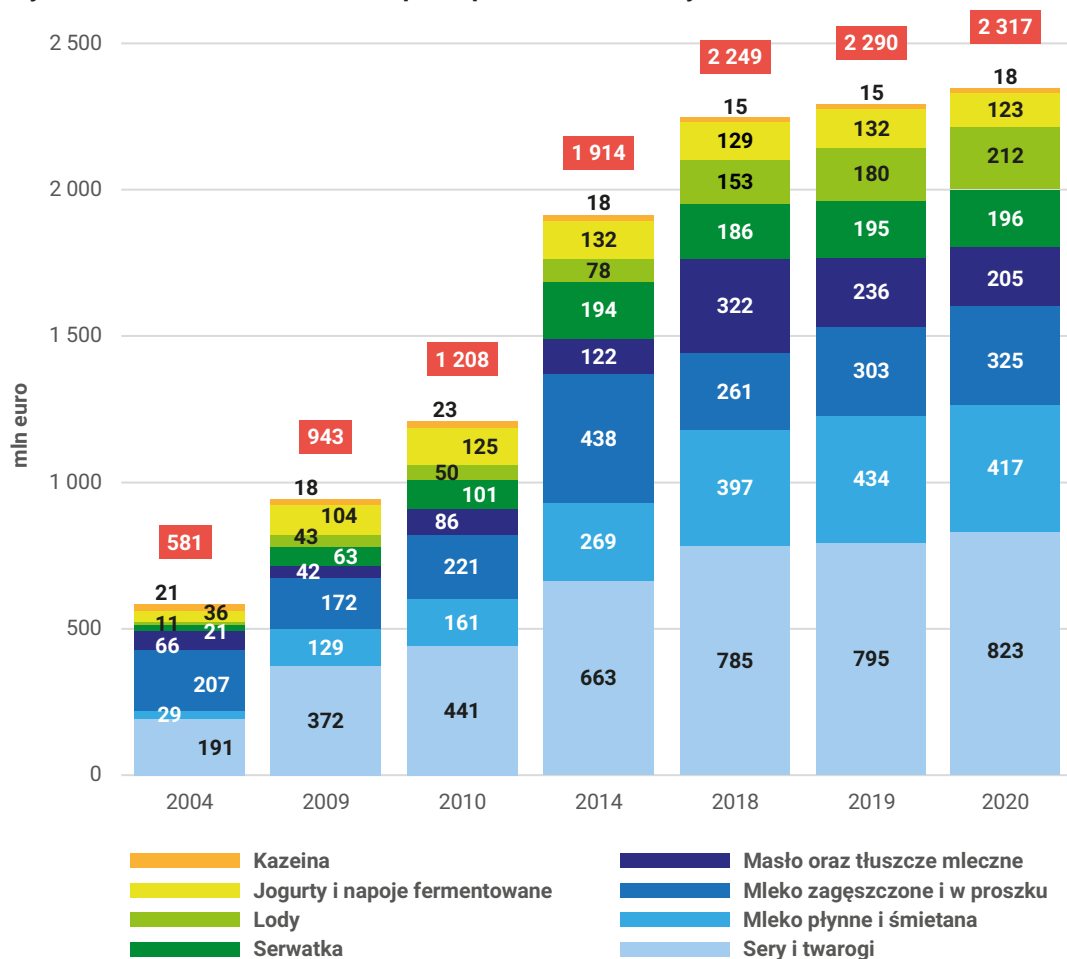
Dominującą gałęzią krajowego przetwórstwa mleka jest produkcja serów i twarogów. Polska należy do znaczących światowych producentów tego asortymentu – jesteśmy szóstym producentem serów na świecie (po: USA, Niemczech, Francji, Włoszech i Niderlandach) oraz piątym w Unii Europejskiej, z 9% udziałem w unijnej pro-

Wykres 4. Struktura pierwszych podmiotów skupujących w Rejestrze Pierwszych Podmiotów Skupujących mleko krowie

* prowadzące działalność gospodarczą

Wykres 5. Struktura towarowa eksportu produktów mlecznych z Polski

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych GUS i Ministerstwa Finansów.

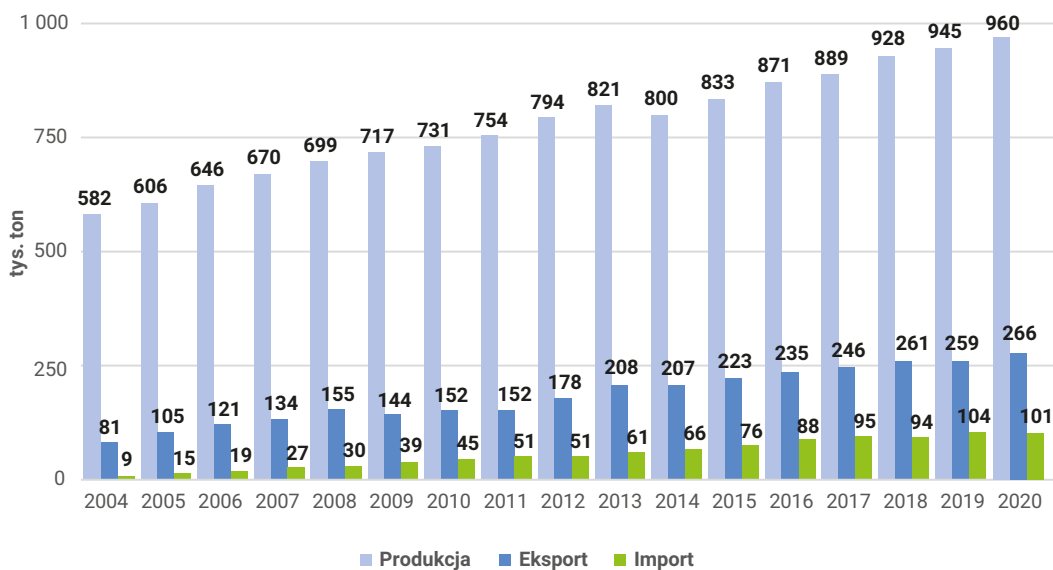
dukcji. Od akcesji Polski do UE do 2020 r. produkcja serów i twarogów w Polsce zwiększyła się z 582 tys. ton do 960 tys. ton. W strukturze produkcji tej grupy towarowej dominują sery twarogowe (51% udziału) i sery podpuszczkowe dojrzewające (37%), natomiast sery topione stanowią 8%, a pozostałe sery – 4%.

Rosnąca krajowa produkcja przyczynia się do dynamicznego rozwoju eksportu serów i twarogów, które stanowią główną pozycję w krajowej ofercie eksportowej. W 2020 r. wywóz serów

i twarogów wygenerował 36% (823 mln euro) wpływów uzyskanych ze sprzedaży wszystkich produktów mlecznych, co oznaczało ponad czterokrotny wzrost wartości od akcesji Polski do UE. Nieco mniej dynamiczny był wzrost wolumenu eksportu serów i twarogów, który w latach 2004–2020 zwiększył się ponad trzykrotnie, z 81 tys. ton do 266 tys. ton. W strukturze wolumenu wywożonych z Polski serów i twarogów około 60% stanowiły sery podpuszczkowe dojrzewające, a największymi odbiorcami tych produktów były Czechy i Niemcy.

Wykres 6. Polski handel zagraniczny serami i twarogami na tle produkcji krajowej

Mleko płynne i śmietana

Nasz kraj jest znaczącym producentem mleka w UE, średnio z 8% udziałem w unijnej produkcji. Od wejścia Polski do UE rodzima produkcja mleka z roku na rok systematycznie rośnie. W 2020 r. w Polsce wyprodukowano 3,7 mld litrów mleka płynnego przetworzonego (łącznie z mlekiem przetworzonym do dalszej produkcji), o 78% więcej niż w 2004 r.

Polska należy także do czołowych unijnych producentów śmietany, ustępując jedynie Niemcom i Francji. W ostatnich ośmiu latach produkcja śmietany w Polsce była względnie stabilna i kształtowała się w granicach 350–400 tys. ton.

Mleko płynne i śmietana są drugą grupą towarową ze względu na wysokość przychodów uzyskiwanych z eksportu. Od akcesji Polski do UE do 2020 r. wartość eksportu mleka płynnego i śmietany zwiększyła się czternastokrotnie, z 29 mln euro do 417 mln euro. W 2020 r. przychody uzyskane ze sprzedaży zagranicznej tej grupy asortymentowej stanowiły 18% wartości całego polskiego eksportu produktów mlecznych. W bardzo dużym stopniu wzrósł też wolumen eksportu tej grupy towarowej. W 2020 r. z Polski na rynki zagraniczne wywieziono 842 tys. ton mleka i śmietany, blisko szesnastokrotnie więcej niż w roku 2004. Głównymi odbiorcami tej grupy asortymentowej są kraje UE, do których w 2020 r. skierowano około 75% wolumenu eksportu mleka płynnego i śmietany.

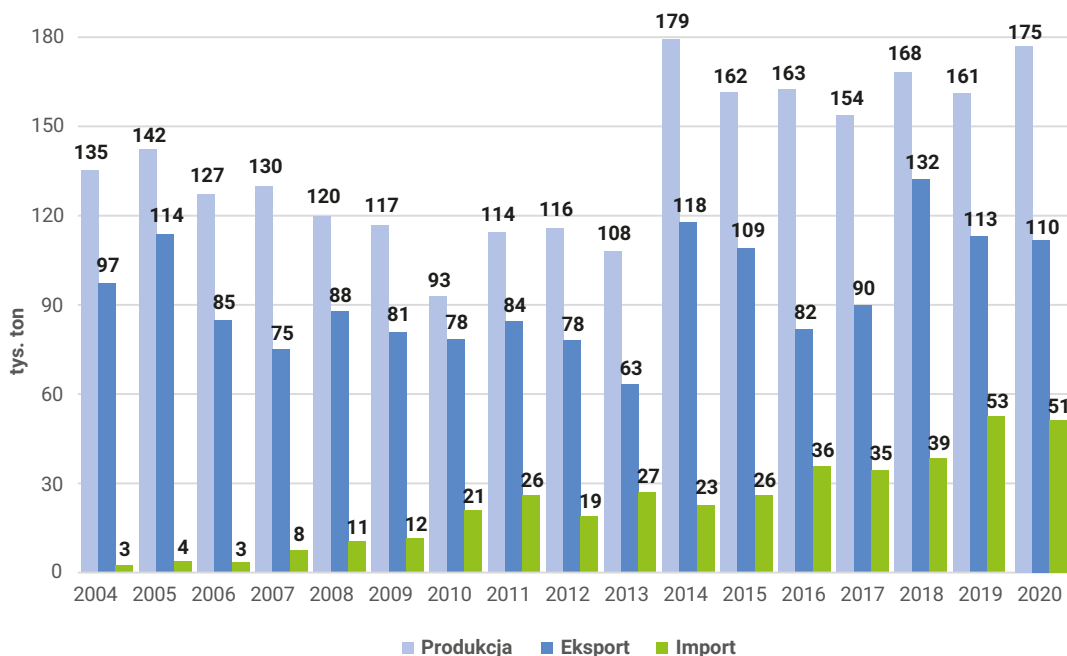
Mleko w proszku

W krajowej produkcji proszku mlecznego dominującą pozycję zajmuje odtłuszczone mleko w proszku, które stanowi blisko 80% proszku mlecznego wytwarzanego w Polsce. Nasz kraj należy do czołowych producentów OMP w UE, po Niemczech i Francji. Udział

Polski w unijnej produkcji tego asortymentu wynosi około 11%. Roczna krajowa produkcja odtłuszczonego mleka w proszku w latach 2004–2020 wynosiła od 93 tys. ton do 179 tys. ton. W 2020 r. w Polsce wyprodukowano 175 tys. ton OMP, o 30% więcej niż w roku akcesji Polski do UE.

Od wejścia Polski do UE do 2020 r. wartość eksportu proszku mlecznego zwiększyła się z 207 mln euro do 325 mln euro (tj. o 57%), podczas gdy wolumen wywozu wzrósł o 20%. W 2020 r. przychody uzyskane ze sprzedaży zagranicznej tej grupy asortymentowej stanowiły 14% wartości całego polskiego eksportu produktów mlecznych. Największymi odbiorcami eksportowanego z Polski mleka w proszku w 2020 r. były kraje pozaunijne

Wykres 7. Polski handel zagraniczny odtłuszczonego mlekiem w proszku na tle produkcji krajowej

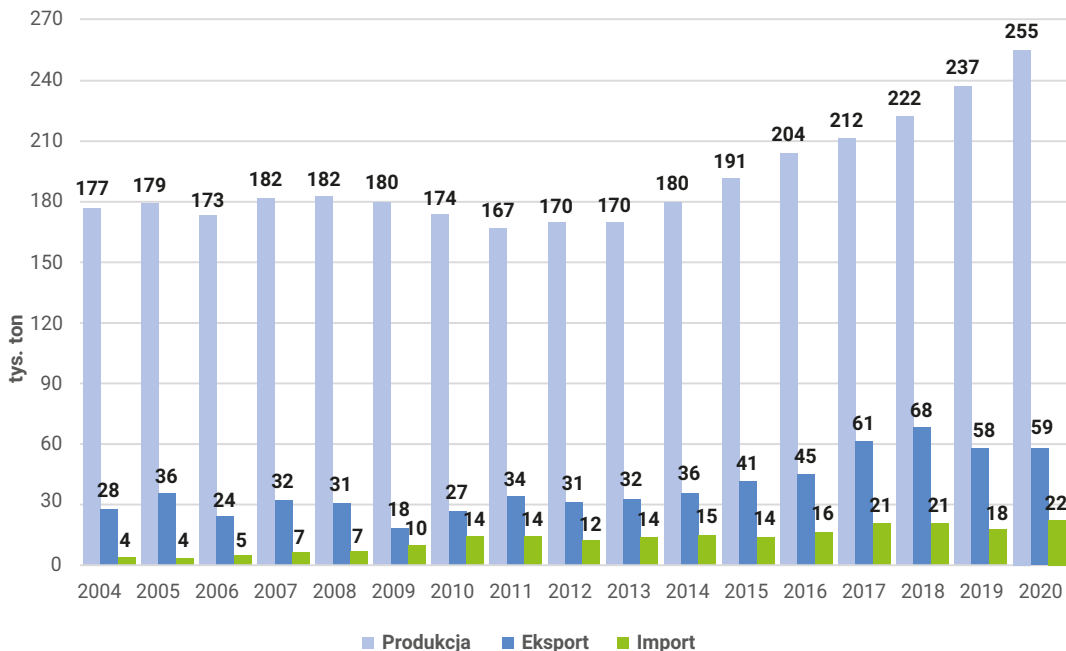
(64% udziału w wartości), przede wszystkim: Algieria (26% udziału w wartości), Filipiny (7%) oraz Chiny (4%) i Arabia Saudyjska (3%).

Masło i tłuszcze mleczne

Polska pod względem wolumenu jest czwartym unijnym producentem masła i tłuszczów mlecznych, po: Niemczech, Francji i Irlandii. W 2020 r. udział naszego kraju w produkcji UE-27 wyniósł 11%. W latach 2004–2020 produkcja masła w Polsce wzrosła ze 177 tys. ton do 255 tys. ton. Eksport masła i tłuszczów mlecznych od wejścia Polski do UE wykazywał zmienne tendencje związane z sytuacją podaży-popytu na rynku globalnym. Zarówno poziom wywozu masła i tłuszczów mlecznych, jak i uzyskiwane z niego środki finansowe były znacznie większe niż w roku akcesji Polski do UE, co wynikało ze

Wykres 8. Polski handel zagraniczny masłem i tłuszczami mlecznymi na tle produkcji krajowej

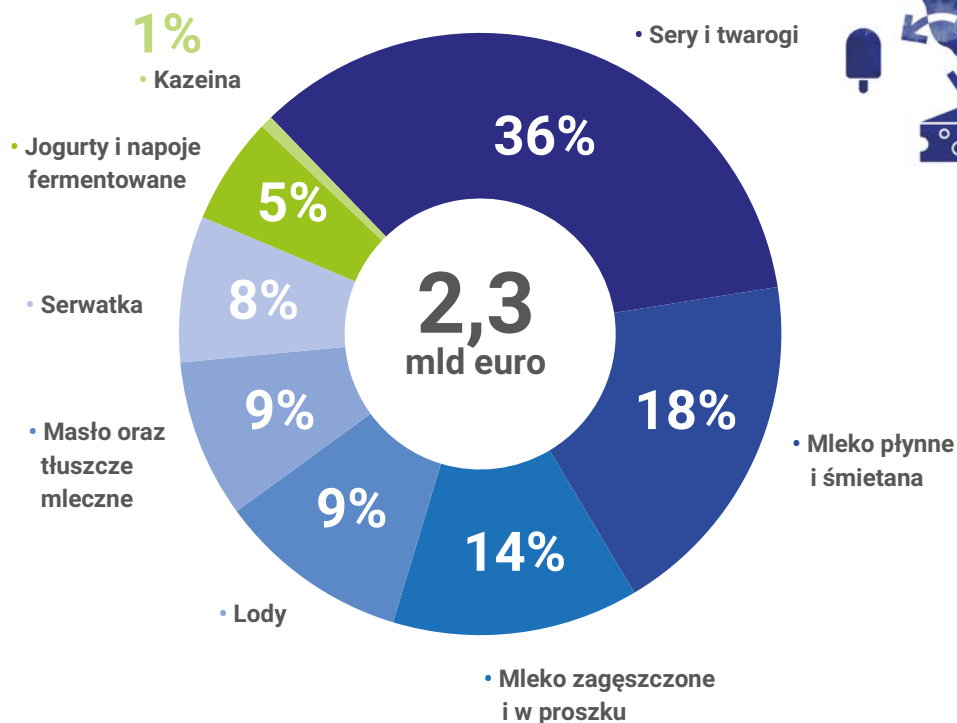
zwiększenia skali produkcji i konsolidacji branży mleczarskiej. Przekładało się to na wzrost konkurencyjności na rynku międzynarodowym. W 2020 r. polscy eksporterzy sprzedali za granicę 59 tys. ton masła i tłuszczów mlecznych wobec 28 tys. ton w roku 2004. Znacznie większa była skala wzrostu wartości eksportu tej grupy asortymentowej. W latach 2004–2020 wpływ z eksportu masła i tłuszczów mlecznych z Polski zwiększył się ponad trzykrotnie z 66 mln euro do 205 mln euro. W 2020 r. wywóz masła i tłuszczów mlecznych wygenerował 9% wpływów uzyskanych ze sprzedaży wszystkich produktów mlecznych.

Jogurty i napoje mleczne

Polska branża mleczarska jest czwartym w Unii Europejskiej – po Niemczech, Francji i Hiszpanii – producentem fermentowanych napojów mlecznych. W 2020 r. przychody

Wykres 9. Struktura eksportu produktów mlecznych z Polski w 2020 r. w ujęciu wartościowym

Tabela 3. Polski handel zagraniczny wybranymi produktami mlecznymi

Produkty	EKSPORT						IMPORT					
	2004		2009		2020		2004		2009		2020	
	tys. ton	mln euro	tys. ton	mln euro	tys. ton	mln euro	tys. ton	mln euro	tys. ton	mln euro	tys. ton	mln euro
Mleko płynne i śmietana	53	29	292	129	842	417	4	5	58	32	196	160
Mleko w proszku	129	207	121	172	155	325	6	10	27	47	121	207
Jogurty i napoje mleczne	44	36	108	104	103	123	2	2	21	24	59	73
Serwatka	48	21	132	63	225	196	8	6	33	16	105	64
Masło	28	66	18	42	59	205	4	9	10	27	22	84
Sery i twarogi	81	191	144	372	266	823	9	28	39	112	101	378
Lody	8	11	25	43	95	212	2	3	9	14	36	82
Kazeina	5	21	4	18	3	16	12	46	11	37	11	65
Produkty mleczne ogółem	x	581	x	943	x	2317	x	108	x	310	x	1114

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych GUS oraz Ministerstwa Finansów.

z wywozu jogurtów i napojów mlecznych z Polski stanowiły 5% wpływów uzyskanych z eksportu produktów mlecznych ogółem. Na rynki zagraniczne kierowane jest średnio 15% wolumenu krajowej produkcji jogurtów i napojów mlecznych. Od akcesji Polski do UE produkcja tego asortymentu wykazywała wzrost i w 2020 r. wyniosła 735 mln litrów wobec 469 mln litrów w 2004 r. (wzrost o 57%). Pomimo dużego potencjału produkcyjnego wywóz jogurtów i napojów mlecznych w latach 2009–2020 utrzymywał się na poziomie 90–110 tys. ton. W 2020 r. z kraju wywieziono 103 tys. ton jogurtów i napojów mlecznych wobec 44 tys. ton w roku akcesji Polski do UE.

Serwatka

Wraz z intensywnym rozwojem serowarstwa w kraju dynamicznie rośnie produkcja serwatki. Od akcesji Polski do UE do 2020 r. zakłady przetwórcze ponad dwukrotnie zwiększyły produkcję serwatki, z 835 tys. ton do 1729 tys. ton. W wyniku wzrostu produkcji serów serwatka

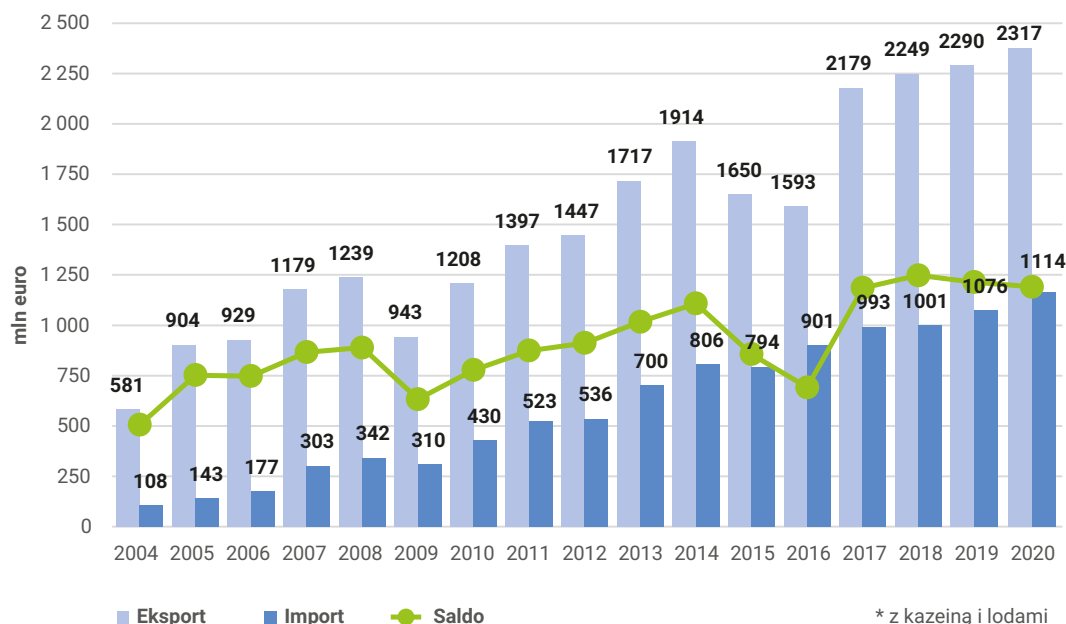
w proszku stała się ważnym artykułem handlowym, a jej wywóz w 2020 r. osiągnął 225 tys. ton i był blisko pięciokrotnie większy niż w roku 2004. W towarowej strukturze wywozu produktów mlecznych wartościowy udział serwatki jest względnie stabilny i w 2020 r. stanowił 8%.

Lody

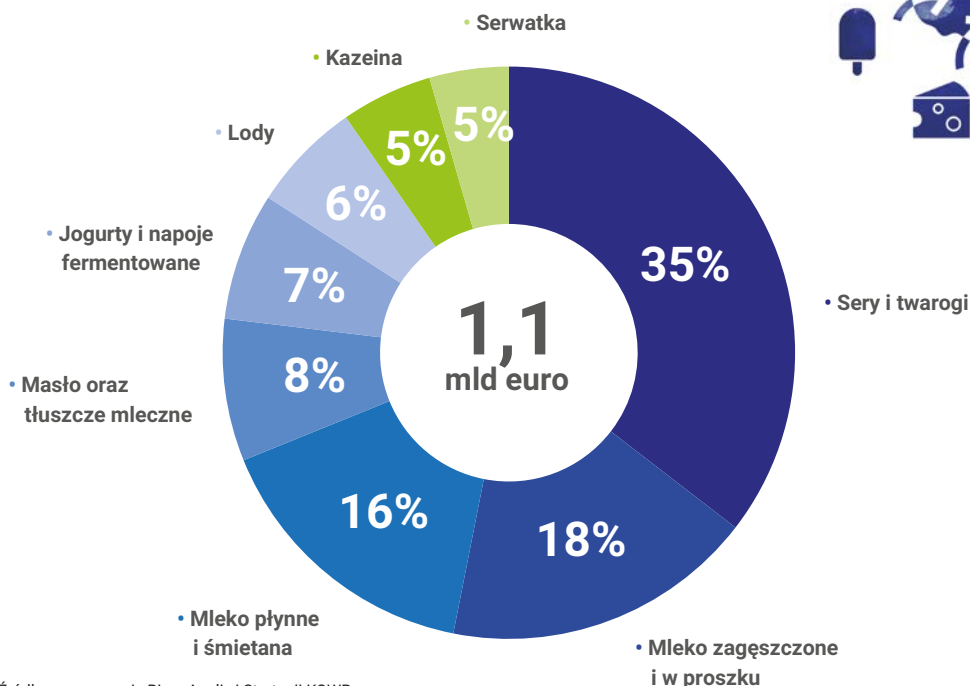
Polska zaliczana jest do znaczących producentów lodów w UE. Od akcesji do UE produkcja lodów w Polsce wzrosła ze 195 mln litrów do 224 mln litrów w roku 2020. Do rozwoju krajowego rynku lodów przyczyniły się wdrożone innowacyjne rozwiązania oraz stałe poszerzanie oferty asortymentowej w celu sprostania oczekiwaniom różnych grup konsumentów: tworzenie nowych smaków, produkcja lodów o obniżonej

Wykres 10. Obroty handlowe Polski artykułami mleczarskimi* (w mln euro)

Wykres 11. Struktura importu produktów mlecznych do Polski w 2020 r. w ujęciu wartościowym

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

kaloryczności bądź wytwarzanych na bazie produktów ekologicznych, a także lodów rzemieślniczych, coraz popularniejszych wśród konsumentów. Rozwój krajowego rynku lodów ma odzwierciedlenie w rosnącym eksporcie.

W 2020 r. z kraju wywieziono 95 tys. ton lodów, tj. ponad sześciokrotnie więcej niż w pierwszym roku po akcesji Polski do UE. Wartość eksportu tej grupy towarowej w analizowanym okresie wzrosła 9,5-krotnie, do 212 mln euro. W latach 2005–2020 udział lodów w strukturze wartościowej wywozu produktów mlecznych zwiększył się z 2 do 9%.

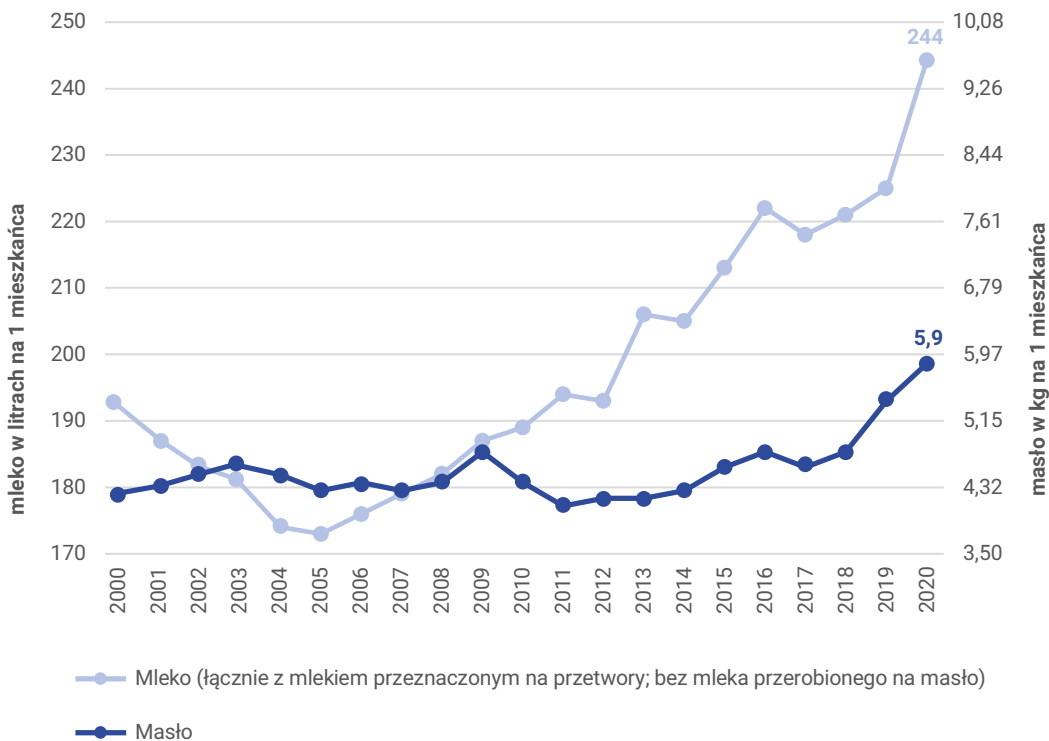
Polskie przetwory mleczarskie nie ustępują pod względem jakościowym produktom z innych krajów członkowskich UE i – pomimo zmniejszenia różnic cenowych (nawet w okresie apre-

cji waluty krajowej względem euro) – były konkurencyjne na rynku międzynarodowym.

Import produktów mlecznych jest zdecydowanie mniejszy niż eksport, a przywożone do Polski artykuły mleczarskie w zdecydowanej większości (w 2020 r. – 96%) pochodzą z UE. W 2020 r. przywóz produktów mlecznych w ekwiwalencie mleka surowego wyniósł 2 mln ton, a jego wartość osiągnęła poziom 1,1 mld euro.

W porównaniu z 2019 r. zwiększył się głównie import artykułów, do których produkcji zużywa się relatywnie duże ilości surowca (mleka w proszku), a także serwatki, lodów i masła. Największy udział w wartości przywozu nadal mają sery i twarogi (35% w 2020 r.) i stanowią one poszerzenie krajowego asortymentu.

Wykres 12. Bilansowe spożycie mleka i masła w Polsce

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych GUS.

Spożycie artykułów mleczarskich w Polsce

Zmiany zachodzące w Polsce od 1990 r., zarówno w skali i strukturze produkcji artykułów mleczarskich, jak i w poziomie cen detalicznych, miały swoje odzwierciedlenie w wielkości spożycia artykułów mleczarskich. Od 2006 r. utrzymuje się wzrostowa tendencja w konsumpcji mleka i jego przetworów. Jest ona wynikiem: wzrostu podaży artykułów mleczarskich, uatrakcyjnienia oferty asortymentowej, poprawiającej się sytuacji dochodowej ludności, zmiany stylu życia i związanych z tym nawyków żywie-

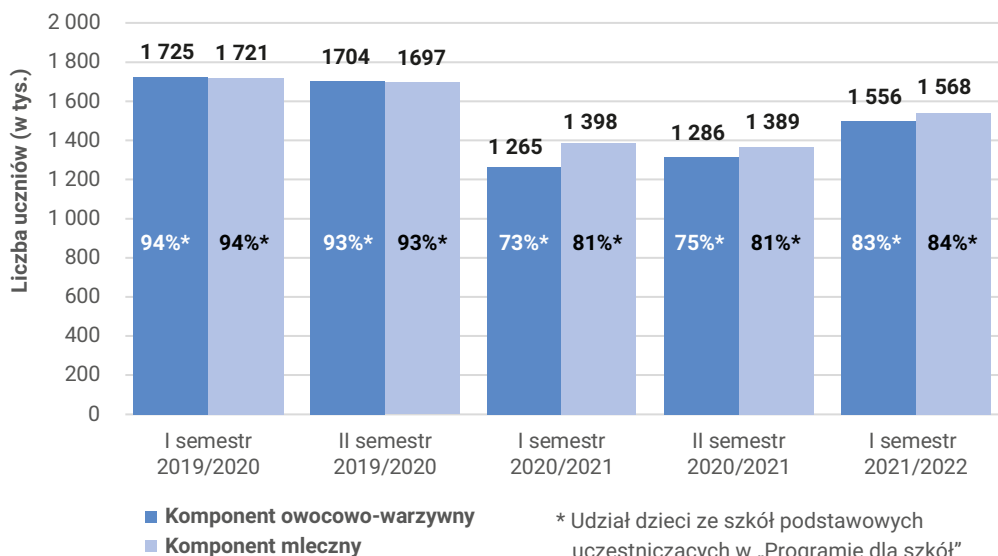
niowych oraz podejmowanych działań na rzecz popularyzacji konsumpcji tej grupy produktów.

W 2020 r. bilansowe spożycie mleka i jego przetworów według GUS osiągnęło poziom 244 litrów na mieszkańca i było o 71 litrów (o 41%) większe niż w roku 2005⁴. Spożycie masła do 2018 r. podlegało niewielkim wahaniom. W 2019 r. nastąpił dynamiczny (15%) wzrost konsumpcji tego tłuszczu mlecznego, a w 2020 r. tendencja wzrostowa została utrzymana. Statystyczny Polak w 2020 r. spożył 5,9 kg masła wobec 5,4 kg w 2019 r. i 4,4 kg w roku akcesji Polski do UE.

⁴ Przy obliczaniu bilansowego spożycia mleka GUS sumuje mleko przeznaczone do produkcji przetworów, ale nie uwzględnia mleka przerobionego na masło.

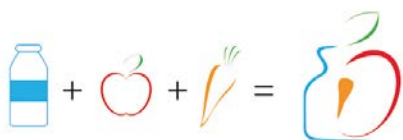
Wykres 13. Dzieci uczestniczące w „Programie dla szkół”

Działania KOWR wspierające spożycie mleka i produktów mlecznych w Polsce

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa prowadzi działania promujące spożycie mleka i produktów mlecznych oraz zasady zdrowego odżywiania wśród dzieci i młodzieży. Od roku szkolnego 2017/2018 KOWR administruje unijnym „Programem dla szkół”, który połączył dwa programy WPR – „Mleko w szkole” (realizowany w Polsce w latach szkolnych 2004/2005–2016/2017) oraz „Owoce i warzywa w szkole” (realizowany w kraju w latach szkolnych 2009/2010–2016/2017). Program ma na celu trwałą zmianę nawyków żywieniowych wśród uczniów szkół podstawowych poprzez zwiększenie udziału owoców i warzyw oraz mleka i przetworów mlecznych w ich codziennej diecie. Jego zadaniem jest również propagowanie zdrowego odżywiania poprzez realizację działań towarzyszących o charakterze edukacyjnym.

PROGRAM dla szkół

W roku szkolnym 2021/2022 uczniowie bezpłatnie otrzymują mleko białe, serki twarogowe, jogurty i kefiry naturalne. W I semestrze roku szkolnego 2021/2022 w „Programie dla szkół” uczestniczy łącznie około 11,4 tys. szkół podstawowych, ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia oraz ogólnokształcących szkół baletowych. Mleko i produkty mleczne otrzymuje bezpłatnie około 1,57 mln dzieci, które stanowią około 84% uczniów z grupy docelowej programu w całej Polsce.

KOWR zachęca do zakupu polskich wyrobów mleczarskich

KOWR prowadzi intensywne działania promocyjno-informacyjne na poziomie ogólnopolskim, regionalnym i lokalnym w celu popularyzacji żywności wysokiej jakości wytwarzanej w ramach uznawanych przez MRiRW systemów jakości i oznaczeń (w tym żywności regionalnej, tradycyjnej i ekologicznej), a także zwiększenia spożycia żywności produkowanej w kraju, a przez to wzrostu konkurencyjności polskich produktów rolno-spożywczych. W działaniach są wykorzystywane znaki graficzne/hasła: „Kupuj Świadomie”, „Solidarni z Rolnikami”, „Polska smakuje” mające zachęcać konsumentów do czytania etykiet i świadomych wyborów zakupowych.

KOWR zwraca szczególną uwagę na przekaz, jakich krajowych oraz unijnych certyfikatów i oznaczeń szukać na opakowaniach, aby konsumenci mieli pewność, że nabywają żywność rodzimego pochodzenia, wysokiej jakości i spełniającą określone normy produkcji.

Spółki hodowli bydła nadzorowane przez KOWR

Nadzorowane przez KOWR spółki hodowli zwierząt gospodarskich dysponują wartościowym materiałem genetycznym oraz odgrywają wiodącą rolę w kreowaniu i upowszechnianiu

postępu biologicznego w polskim rolnictwie. Podstawowym celem pracy hodowlanej spółek jest produkcja materiału zarodowego dla doskonalenia populacji masowej zwierząt gospodarskich, w tym bydła.

W celu przyspieszania prac hodowlanych spółki KOWR wykorzystują: program selekcji genomowej, techniki pozyskiwania i transplantacji embrionów oraz dobór par rodzicielskich w komputerowych programach do kojarzeń. Hodowla reprezentowana przez spółki państwowe nadzorowane przez KOWR jest największym beneficjentem badań genomowych i – ze względu na zachowaną ciągłość pracy – najbardziej wiarygodnym wyznacznikiem postępu biologicznego. Najwyższy udział w populacji krów posiada rasa polska holsztyńsko-fryzyjska w dwóch odmianach – czarno-białej (HO) i czerwono-białej (RW). Ponadto utrzymywane są takie rasy jak: simentalaska (SM), jersey (JE), polska czerwono-biała (ZR), polska czerwona (RP) oraz phf X jersey.

Wskaźnikiem sukcesu hodowlanego jest liczba buhajów oferowanych w sztucznej inseminacji. Spółki KOWR dostarczyły 85 rozplodników o najwyższych cechach produkcyjnych i pokrojowych do spółek inseminacyjnych w celu powielania ich wartości hodowlanej w populacji masowej.

Polskie produkty tradycyjne

Produkty mleczne pochodzące z Polski, wcześniej niedostatecznie znane na rynku międzynarodowym, w ostatnich latach docierają do coraz większego grona konsumentów zagranicznych. Polska, jako kraj dużej bioróżnorodności oraz bogactwa historyczno-kulturowego, oferuje niepowtarzalne produkty żywnościowe charakterystyczne dla różnych regionów. Uzupełnieniem oferty przemysłu jest żywność tradycyjna, zyskująca coraz większą popularność. Spośród szerokiej gamy produktów konsumenci wybierają te wyroby, których jakości i bezpieczeństwa mogą być pewni. Dlatego polscy producenci zabiegają o umieszczenie swoich wyjątkowych wyrobów na krajowej Liście Produktów Tradycyjnych prowadzonej przez MRiRW. Wyroby, które mogą być na nią wpisywane, charakteryzuje tradycja, co najmniej 25-letnia receptura ich wytwarzania. Lista Produktów Tradycyjnych liczy ponad 2000 pozycji, z czego 153 to produkty mleczne – m.in. masła, sery twarde, topione oraz sery białe⁵.

Od przystąpienia Polski do UE polscy producenci mogą chronić oraz promować wyjątkowość swoich wyrobów, wykorzystując oznaczenia funkcjonujące w Unii Europejskiej. Przyznawane przez Komisję Europejską certyfikaty Chroniona Nazwa Pochodzenia i Chronione Oznaczenie Geograficzne podkreślają związek między jakością a miejscem pochodzenia produktów, natomiast Gwarantowana Tradycyjna Specjalność wyróżnia tradycyjną metodę ich produkcji. Według stanu na 13 października 2021 r. w Rejestrze Produktów Regionalnych i Tradycyjnych zarejestrowano 44 polskie produkty rolne. Pięć z nich to produkty mleczne⁶. Do rejestru Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych zostały wpisane:

⁵ Dane MRiRW – data odczytu 13.10.2021 r.

⁶ Dane MRiRW – data odczytu 13.10.2021 r.

Bryndza podhalańska

Oscypek

Redykołka

Wielkopolski ser smażony

Ser koryciński swojski

NAJWAŻNIEJSZE INSTYTUCJE, KTÓRE DYSPONUJĄ INFORMACJAMI O RYNKU MLEKA

Krajowy Ośrodek
Wsparcia Rolnictwa

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa

01-207 Warszawa, ul. Karolkowa 30
tel. 22 376 76 76 – Telefoniczny Punkt
Informacyjny
e-mail: kontakt@kowr.gov.pl
www.kowr.gov.pl

Ważnym ogniwem w udostępnianiu informacji o rynku mleka są organizacje branżowe, które funkcjonują w formie związków, izb, federacji i stowarzyszeń. Zrzeszają one przetwórców mleka i hodowców bydła oraz firmy zajmujące się handlem zagranicznym mlekiem i obsługą sektora mleczarskiego.

Związek Polskich Przetwórców Mleka

00-120 Warszawa, ul. Żłota 59
tel. 22 266 02 71, faks 22 266 03 72
e-mail: sekretariat@zppm.pl
www.portalmleczarski.pl

Krajowe Stowarzyszenie Mleczarzy

00-682 Warszawa, ul. Hoża 66/68
tel. 22 372 03 52
e-mail: biuro@mlekoland.com
www.mlekoland.com

Polska Izba Mleka

15-213 Białystok, ul. Mickiewicza 7/23
tel. 85 674 73 29 / 785 200 104
e-mail: izba@izbamleka.pl
www.izbamleka.pl

MINISTERSTWO
ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

00-930 Warszawa, ul. Wspólna 30
tel. 222 500 118
faks 22 623 27 50
e-mail: kancelaria@minrol.gov.pl
www.gov.pl/web/rolnictwo

Krajowa Rada Izb Rolniczych

05-804 Pruszków, Parzniew, ul. Przyszłości 5
tel. 881 939 421
e-mail: sekretariat@krir.pl
www.krir.pl

Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka

00-515 Warszawa, ul. Żurawia 22 lok. 102
tel. 22 502 33 43, faks 22 502 33 44
e-mail: pfbh@pfbh.pl
www.pfbh.pl

Krajowy Związek Spółdzielni Mleczarskich Związków Rewizyjny

00-682 Warszawa, ul. Hoża 66/68
tel. 22 372 03 72, faks 22 372 03 25
e-mail: kzsm@kzsm.org.pl
www.mleczarstwopolskie.pl

Broszurę opracowano w Biurze Analiz i Strategii Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa m.in. na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego i Ministerstwa Finansów.

Broszura ma charakter wyłącznie informacyjny. KOWR zastrzega, że publikacja ta nie stanowi oferty kierowanej do beneficjentów ani nie jest zobowiązaniem KOWR do działań mogących wynikać z treści tej broszury.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa
ul. Karolkowa 30
01-207 Warszawa

www.kowr.gov.pl